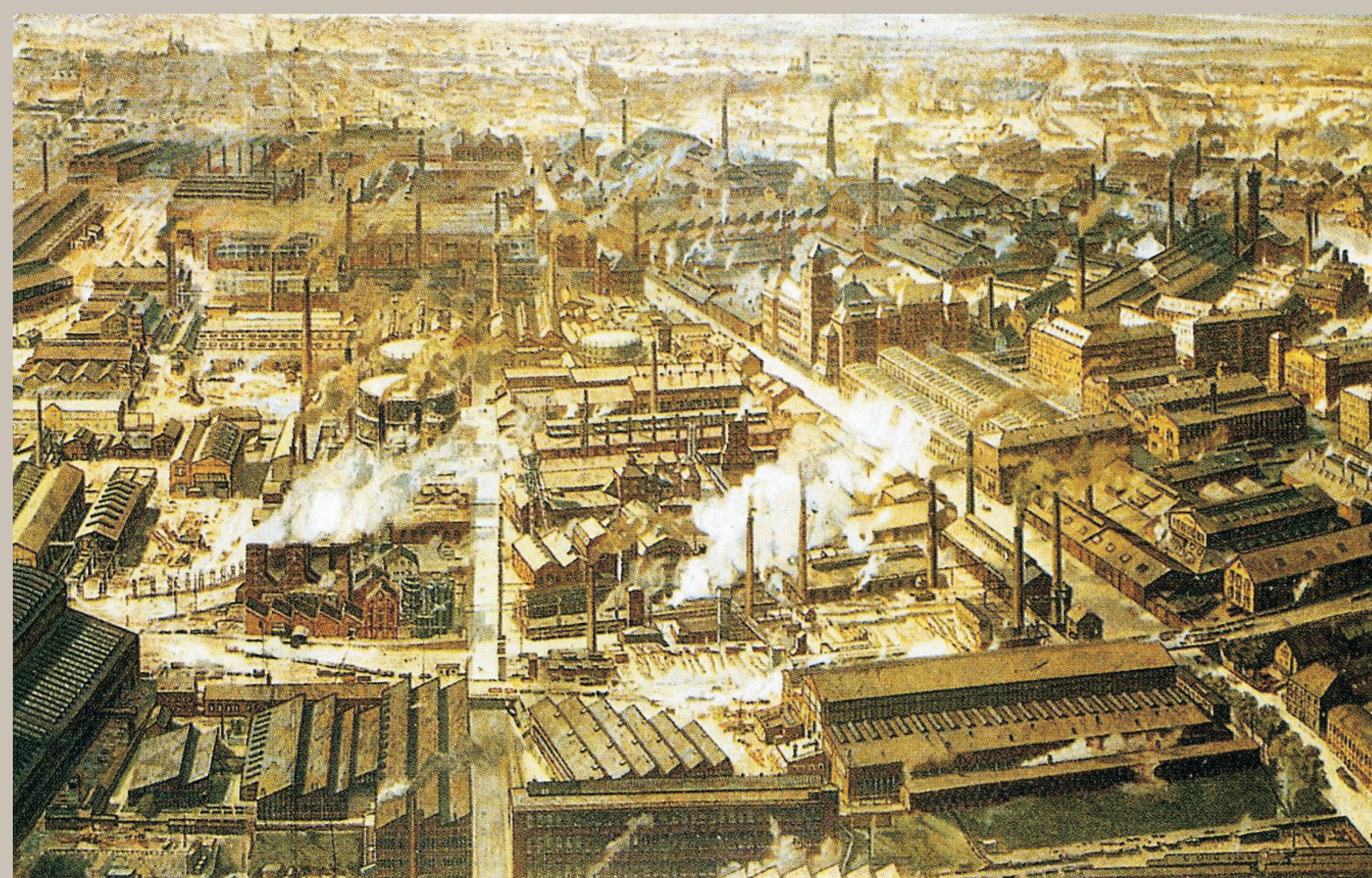
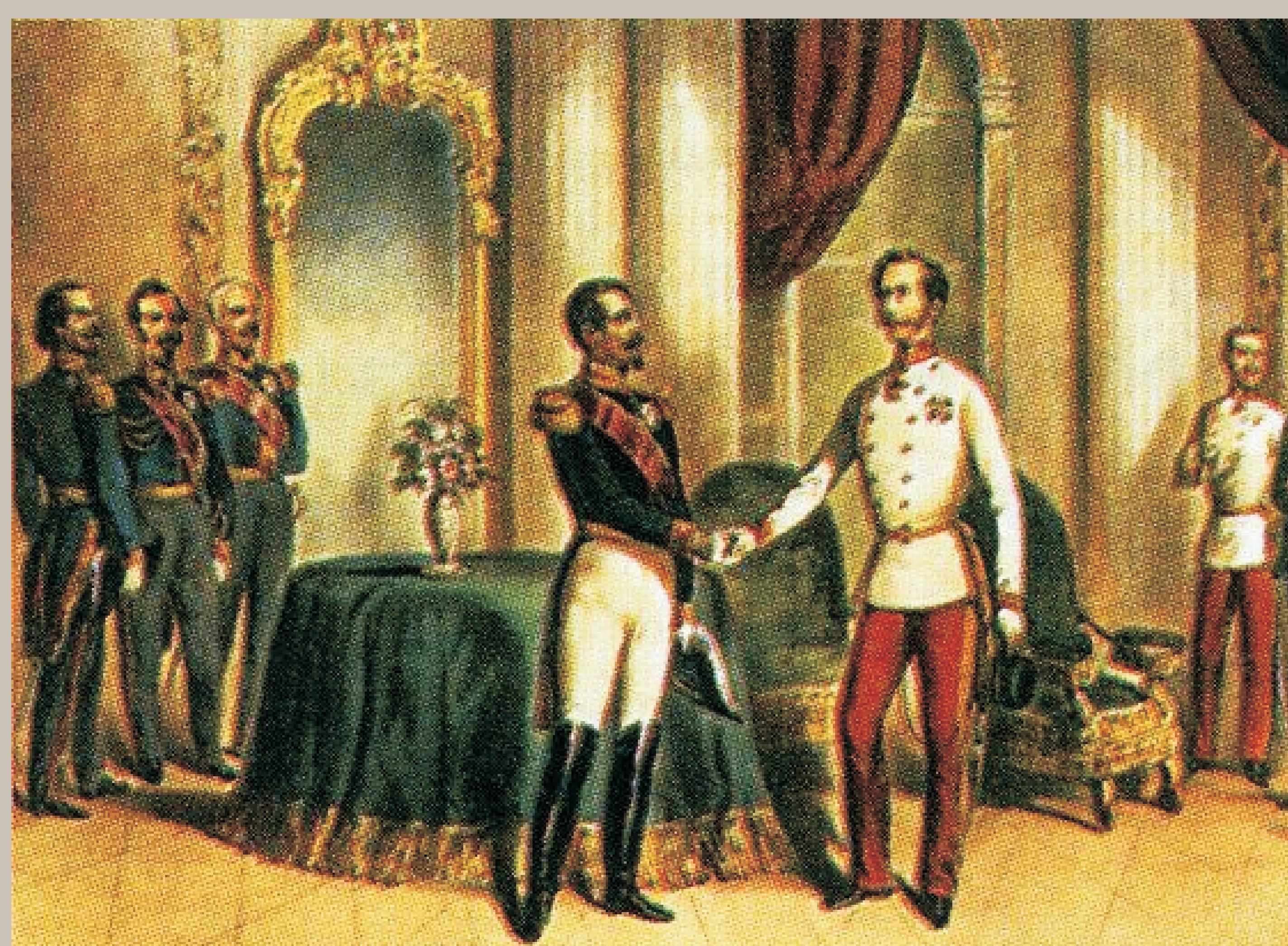

19. STOLETJE PO EVROPI

1803-1815

- Napoleon nadaljuje osvajalske pohode, zavzame in vlada večini zahodne in srednje Evrope.
- Poražen v bitki pri kraju Waterloo.

Razvoj industrije

Velik razvoj industrije in železnice vpliva na rast, obseg in videz mest. V mestih se večja število prebivalstva.

Na začetku 19. stoletja še ni bilo nobenega milijonskega mesta, ob koncu stoletja jih je bilo že 10. London, Dunaj in Moskva so v nekaj desetletjih podvojili svoje prebivalstvo.

Urbanizacija in naraščanje mestnega prebivalstva

Mesta so prenaseljena, umazana in nezdrava.

V njih večina prebivalstva živi v revščini.

Katastrofalne higienske razmere povzročajo epidemije.

Bogataši živijo v prijetnih in komfortnih stanovanjih in vilah.

Posledica so revolucionarne zahteve, ki se odražajo v političnih in socialnih reformah :

- Reforme v Veliki Britaniji
- Revolucionarna Francija
- Avtorska Rusija

Nacionalizem

Ob krizi fevdalizma in uveljavljanju meščanske družbe na začetku stoletja vznikne zgodnji nacionalizem.

Poenotil je družbo v kulturnem smislu.

Ljudje, ki govorijo isti jezik, imajo isto kulturo in se čutijo povezane s skupno zgodovino, želijo živeti skupaj.

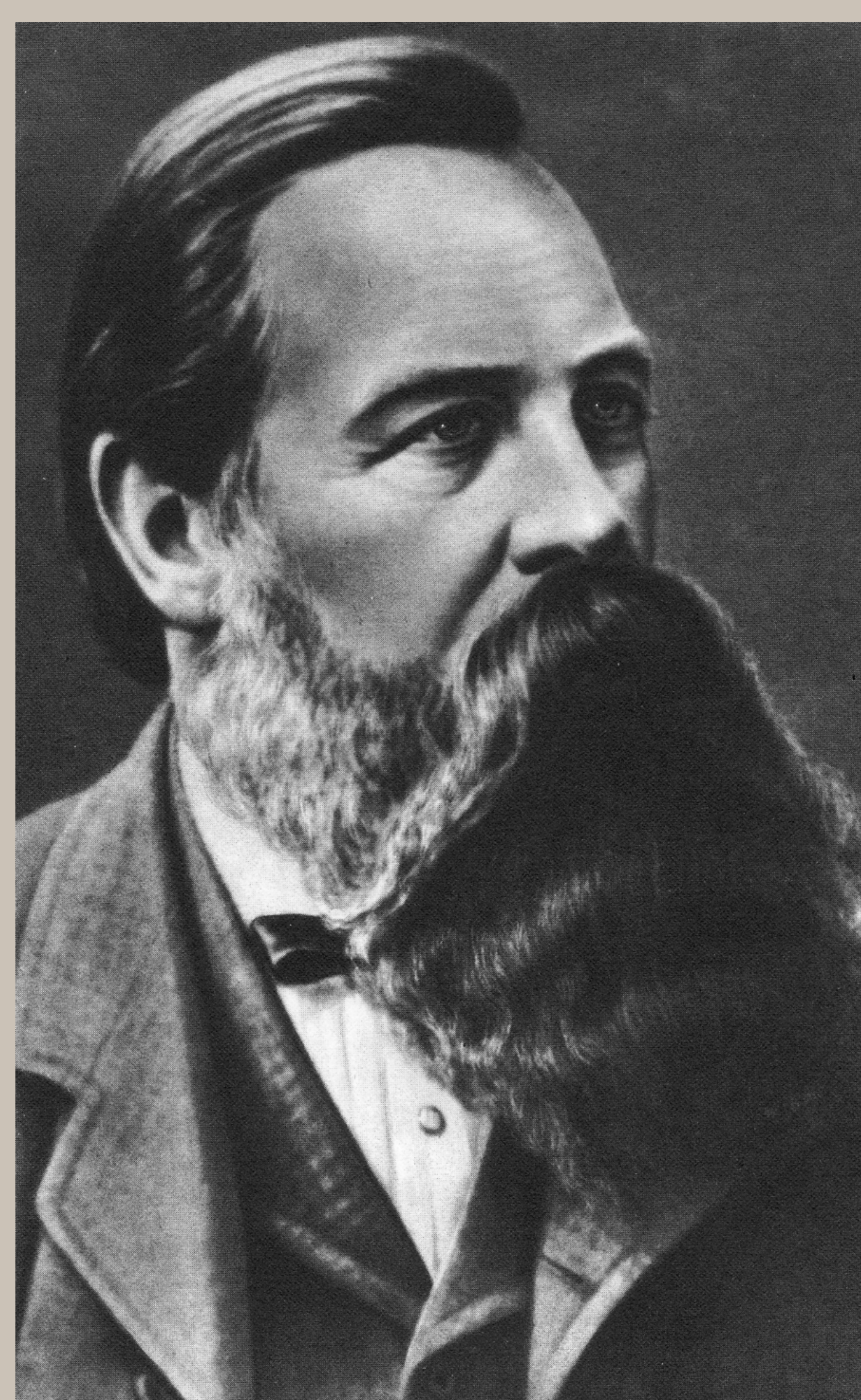
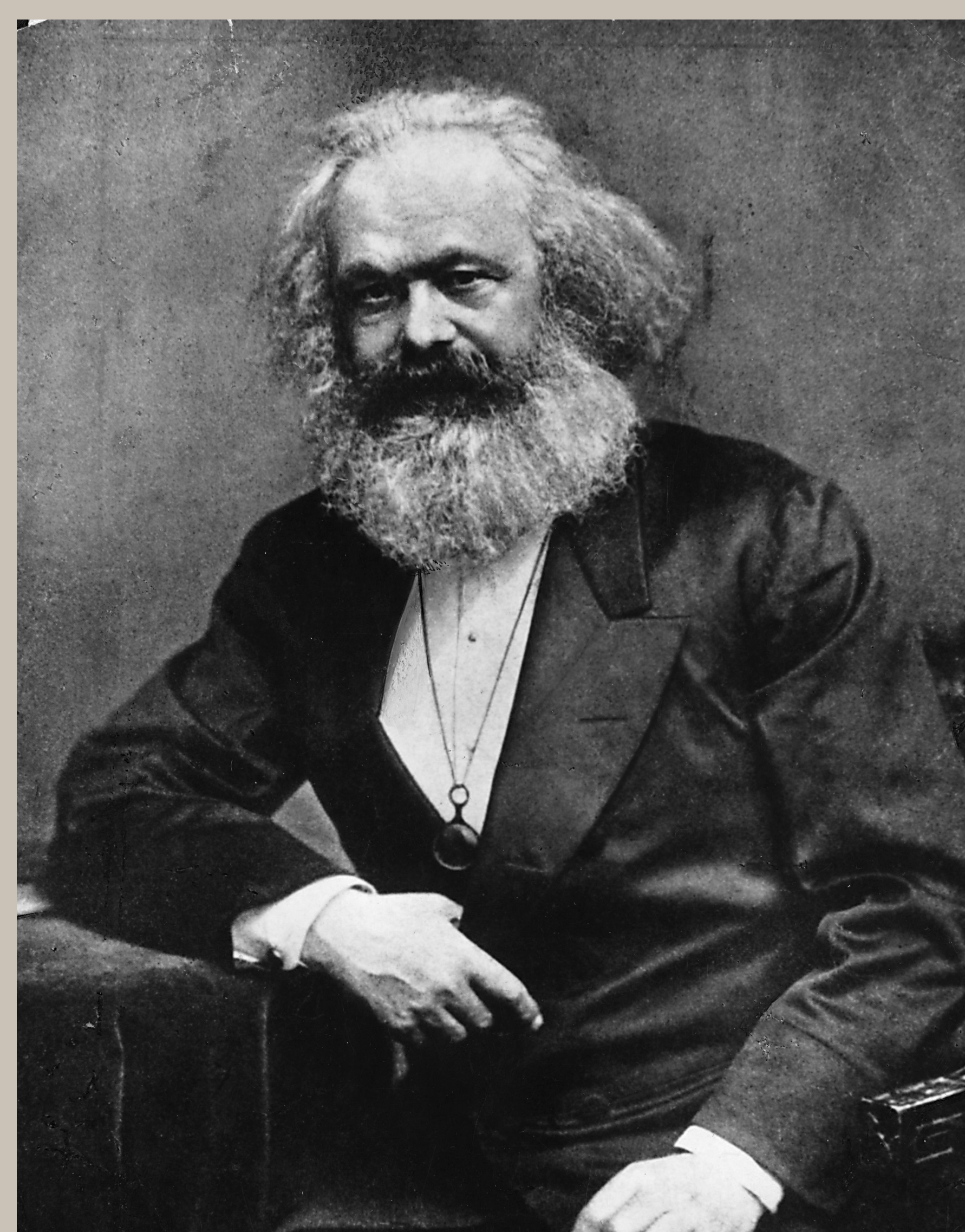
Razvil se je pri narodih, ki so živeli v več državah ali v okviru druge države.

Nacionalizem je razmejil družbo navzven in jo skoncentriral na nacionalno državo.

Zamišljena skupnost je NAROD. Odločilni pomen dobi JEZIK.

Nacionalna gibanja po Evropi v 19. stoletju:

- v avstrijskem cesarstvu
- grška vstaja
- italijansko -
- poljsko -
- irsko -
- nemško gibanje ...

Razvoj ideologij

Družbeni, politični in gospodarski red evropskih držav vpliva tudi na razvoj ideologij:

- liberalizma
- konservatizma
- socializma.

Karl Marx
Friedrich Engels

19. STOLETJE PO EVROPI

Revolucije 1848

Rast mest vzpodbudi vzpon meščanstva in z njim prizadevanja za uveljavitev parlamentarizma. Nezadovoljstvo meščanstva z zastarelimi gospodarskimi in političnimi strukturami monarhij in slabšanje položaja delavstva zaradi gospodarske krize in močne težnje posameznih narodov, da vzpostavijo svoje nacionalne države, privede do revolucionarnega leta 1848:

- Rusija, Španija, Velika Britanija in skoraj vse ostale evropske države.

Dotlej absolutni vladarji so prisiljeni razglasiti ustave, razpisati volitve v predstavniška telesa in s tem omogočiti udejstvovanje ljudstva.

Stoletje meščanstva

Odpravljen je stanovski družbeni red. V večini držav nastopi meščanska družba. Razvoj meščanske družbe omogoči rast industrije, trgovine, bančništva. Zaradi močnega vpliva meščanskega načina življenja in njegovih vrednot na celotno obdobje 19. stoletje ta čas pogosto označujemo kot stoletje meščanstva.

Meščanski srednji sloj so sestavljali mali podjetniki, trgovci in obrtniki, inteligenca (inženirji, zdravniki, učitelji), nameščenci ter uradniki v podjetjih in državni upravi.

Meščanstvo:

- Enakost pred zakonom. Vsak državljan je enak pred zakonom. Do države naj bi imeli enake pravice in dolžnosti, kar pa ne pomeni tudi socialne enakosti.
- Socialno neenakost upravičuje načelo osebne uspešnosti in dosežkov.

Meščanstvo je v nasprotju s plemstvom, ki je svoj položaj podedovalo, cenilo sposobnosti.

Pomembni za družbeni vzpon in položaj:

- zveze in poznanstva
- osebne simpatije
- zunanji videz
- olika
- govorne spretnosti
- samozavest.

Značilne vrline: razum, varčnost in red.

Družbeni napredek je lahko dosegel vsakdo, ki je pridobil premoženje.

Meščanski način življenja in meščanski bonton

Družabno življenje

Pravila obnašanja ob družabnih dogodkih in stikih z ljudmi so zelo pomembna. Kdor je želel biti v družbi sprejet ali spoštovan, jih je moral upoštevati.

Zgleden gospod

- Nikoli ne spregovori z damo, če ga ona prej ne ogovori,
- spremlja damo, ko se vzpne po stopnicah in nazaj,
- izstopi iz kočije prvi in nato pomaga izstopiti dami, - nikoli ne kadi v družbi dame.

Zgledna dama

- Se nikoli, če je mlajša od trideset let, ne sprehaja sama ali brez spremljevalke,
- nikoli sama ne obišče gospoda, o nikoli zjutraj ne nosi diamantov ali biserov,
- nikoli ne pleše z enim partnerjem več kot tri plese.

19. STOLETJE PO EVROPI

Nasveti o lepem vedenju priporočajo:

- ... da se z ženskami ne pogovarja o učenostnih predmetih, saj se ženske zanimajo pač le za zabavo in za veselje. Tudi o resnih verskih in političnih zadevah se z njimi ne gre pogovarjati, saj se jim začne takoj zehati ... *

Ples

“Prsa se ne smejo tiščati prs, tudi kolena se ne smejo dotikati. Plesalec in plesalka naj gledata drug drugemu preko rame. Rokavice je treba imeti med plesom vedno na rokah. Plesati je treba v vrsti, po taktu, elastično, graciozno, ritmično, lahko in živahno, vendar zmerno in nikdar strastno.”

Pravila občega življenja

Ženske naj ne bi bile zaposlene z delom izven doma. Njihova skrb je bila vodenje gospodinjstva in nadzor nad služinčadjo. Skrbele so za pripravo družabnih dogodkov ali za dobrodelne dejavnosti.

Ženske so bile podrejene moškim, najprej očetu, po poroki pa možu. Ta je razpolagal z ženinim imetjem. Ob ločitvi (kjer so bile mogoče) je zakon otroke dodelil očetu. Ženskam dolgo ni bilo omogočeno doseči višjo izobrazbo. Ideal je bila prijazna žena, ki je skrbela za moža, dom in otroke.

Šola, izobrazba

V drugi polovici 19. stoletja so nastali prvi zakoni o obveznosti šolanja. Učenju verouka, lepega vedenja, pisanja, branja in računanja so dodali nove predmete (naravoslovje, zemljepis, petje, telovadba).

V šolo je hodilo tudi čedalje več deklic, ki so se učile tudi gospodinjstvih opravil, kuhanja in šivanja. Meščani so veliko pozornost posvečali vzgoji in izobrazbi otrok. Otroci so se morali v svojem vedenju v šoli in doma držati strogih pravil ("šiba novo mašo poje").

Vzgoja meščanskih otrok

Vzgoja (socializacija) meščanskih otrok se je že v najzgodnejših, predšolskih letih ravnala po spolu, v skladu z vladajočim meščanskim naziranjem. Deklice brez punčke ali hiše za punčke si komaj lahko predstavljamo; prav tako fantke brez železnice ali pa brez ladij in pristanišča. Vse to so bile predpriprave na poznejše življenje. Poleg branja in pisanja je bilo veliko deklic deležno tudi učenja klavirja. Obvezno je bilo učenje plesa, izdelovanje ročnih del ter verska vzgoja, zelo zaželeno pa je bilo tudi znanje tujih jezikov. Pri izobraževanju deklic pa so manjkali naravoslovni in tehnični predmeti.

Vzgoja dečkov je po pridobitvi osnovnih šolskih znanj potekala bistveno drugače: obiskovali so večinoma javne šole, nekateri tudi internate, svojo izobrazbo pa so lahko razširili tudi s pomočjo privatnega učitelja. Za prihodnje življenjske preizkušnje je bilo tudi pri dečkih zelo koristno znanje tujih jezikov. Dečki so se pripravljali na poklicno tekmovanje v javni sferi, na – če se izrazimo metaforično – osvojitve sveta, medtem ko so se deklice pripravljale na obveznosti v gospodinjstvu.

Andrej Studen, Stanovati v Ljubljani, Ljubljana 1995, str. 136.

URNIK ZA FANNY MATTUS

Splošna določba:

Zjutraj se vstaja najkasneje ob 7. uri, da bi se lahko do pol osmih popolnoma oblekli in uredili.

PONEDELJEK

Od 8–9 Ura klavirja. Vadba novih skladb.
Od 9–12 Ročno delo, navadno šivanje in pletenje.
Od 12–1 Ponovno prebiranje starih učnih knjig, kot so: francoščina, zemljepis, zgodovina, nemščina, slovnica itn.
Od 1–2 1/2 Počitek in kosilo.
Od 2 1/2–5 Ročno delo isto kot zgoraj.
Od 5–6 Ura klavirja pri gospodu Thomasu.
Od 6–7 Lepopisna vaja.

TOREK

Od 8–9 Vadba novih klavirskih skladb.
Od 9–10 Domača ročna dela.
Od 10–12 Pouk splošnih osnovnih predmetov.
Od 12–1 Isto kot v ponedeljek.
Od 1–2 1/2 Isto.
Od 2 1/2–5 Isto.
Od 5–6 Vadba starih klavirskih skladb.
Od 6–7 Lepopisna vaja kot v ponedeljek.

SREDA

Isto kot ponedeljek.
Od 5–6 Vadba starih skladb na klavirju.

ČETREK, PETEK in SOBOTA isto kot prve tri dni v tednu.

Albert G. Absenger/Walter Knarr/Herbert Pleifer, Der Mensch im Wandel der Zeiten, Wien 1998, str. 190.

* Ivan Vesel, Olikani Slovenec, Ljubljana 1868